

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Izaugsmes digitālais pīlārs: e-seniori – potenciāls 25 % apmērā no ES iedzīvotāju kopskaita”

(pašiniciatīvas atzinums)

(2016/C 389/04)

Ziņotāja: Laure BATUT

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2016. gada 21. janvārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Izaugsmes digitālais pīlārs: e-seniori – potenciāls 25 % apmērā no ES iedzīvotāju kopskaita”

(pašiniciatīvas atzinums).

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2016. gada 21. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 518. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 13. un 14. jūlijā (2016. gada 13. jūlija sēdē), ar 189 balsīm par un vienai atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ieteikumi

Lai palielinātu 25 % ES iedzīvotāju–senioru ekonomiskā potenciāla izmantojumu, EESK uzskata, ka izaugsmes aspektā nevajadzētu seniorus uzskatīt par ārpus aprites esošu iedzīvotāju kategoriju, bet gan atzīt viņu spējas un vēlmes un iekļaut seniorus digitālajā laikmetā kā ekonomikas un sociālās jomas dalībniekus. EESK iesaka steidzami:

- 1) mainīt pieeju senioru ekonomikai (*silver economy*), ņemot vērā, ka digitalizācija dzēs vecuma atšķirības un ka seniori ir vērtību ķēdes dalībnieki un savas dzīves veidotāji;
- 2) saistībā ar 2016. gada jūnija ES nodarbinātības un sociālo lietu, veselības un patērētāju aizsardzības ministru sanākumi, kā arī 2016. gada decembra Eiropas samitu par vecāka gadagājuma cilvēkiem veicināt senioru e-iekļaušanu ar mērķi īstenot divas pārejas – digitālo un demogrāfisko;
- 3) attīstīt pasaules mēroga pārvaldību, iesaistot seniorus digitālajā dzīvē un izvēršot efektīvus publiskos pakalpojumus, kuriem visos līmeņos, tostarp vietējā līmenī, ir nodrošināti līdzekļi un kuri ir atbrīvoti no Eiropas pusgada prasībām;
- 4) noteikt horizontālu Eiropas klauzulu “senioru līdztiesība”, kuru papildinātu stimuli par līdztiesību atbildīgajām dalībvalstu ministrijām, kas šo klauzulu piemēro;
- 5) iesaistīt senioru pārstāvības apvienības un EESK ieinteresēto personu pārdomu grupā par sadarbības ekonomiku, ko ierosināja Eiropas Parlaments;
- 6) veicināt senioru piekļuvi digitālajai videi un tās pieejamību, apgūstot zināšanas un prasmes, un senioru sekmīgas iekļaušanas nolūkā nekavējoties attīstīt viņu apmācību un mūžizglītību, pielāgot ierīces un programmatūru, kā arī izvērst atbalsta pasākumus;
- 7) izstrādāt rādītājus, ar kuriem novērtēt senioru ekonomisko ietekmi, viņu dzīves kvalitāti un inovācijas radītās priekšrocības;
- 8) veicināt senioru piekļuvi Eiropas paraugprakses apmaiņas programmai, kas varētu būt, piemēram, platforma ar nosaukumu *SENEQUE – Seniors Equivalent Erasmus*;
- 9) veicināt uzticēšanos un informēt iedzīvotājus par Eiropas noteikumiem digitālajā jomā, publicējot tos kodeksa veidā vienotā digitālā kontaktpunktā, ievērojot daudzvalodību;
- 10) visās dalībvalstīs atzīt piekļuvi internetam par tiesībām uz vispārējiem pakalpojumiem, kas atbilst cenu pieejamības kritērijam, un tarifu šķēršļu gadījumā mudināt koriģēt regulētos tarifus vai nodrošināt brīvu bezmaksas piekļuvi noteiktās vietās maznodrošinātiem senioriem;

- 11) veicināt publiskā un privātā sektora partnerības (PPP), kuru sniegtā labuma pamatā ir cilvēkkapitāls, piemēram, bezmaksas kursus senioriem, kurus finansē vadošie IKT uzņēmumi saskaņā ar korporatīvās sociālās atbildības (KSA) politiku; šādi kursi būtu jāorganizē visās ES pamatskolās ārpus mācību laika;
- 12) likvidēt šķēršļus, kas liedz senioriem ņemt banku aizdevumus;
- 13) veicināt pilsonisko dienestu, lai apkarotu digitālo analfabētismu.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1. Eiropas Savienība saskaras ar problēmjaucājumu, ar kuru neviena sabiedrība līdz šim vēl nebija saskārusies, proti, iedzīvotāju ilgdzīvošana vienlaicīgi ar digitalizācijas vispārēju izplatīšanos; lai risinātu abus minētos jautājumus, ir vajadzīgas mērķtiecīgas ekonomiskas un sociālas stratēģijas.

2.2. Līdz 2060. gadam, kā liecina prognozes (*The 2015 Ageing Report*, Eiropas Komisija), uz vienu jaunietai būs divi veci cilvēki un ļoti vecu cilvēku skaits pārsniegs to bērnu skaitu, kas jaunāki par pieciem gadiem. Nemot vērā vidējā vecuma kritēriju (*Eurostat*), pirmās valstis, kuras skars šī parādība, būs Zviedrija, Vācija, Polija, Rumānija un Slovākija, pēc tam ar dažu gadu starpību – Beļģija, Dānija, Īrija un, visbeidzot, pārējās dalībvalstis.

2.3. Seniori un gados vecāki darba ņēmēji tiek uzskatīti gan par apdraudējumu sociālās aizsardzības sistēmām, gan par jaunu iespēju preču un pakalpojumu nozarē. ES 2011. gadā pieņēma pasākumus "pieaugušajiem" ⁽¹⁾ un noteica piecas stratēģiskās pamatnostādnes ar mērķi radīt ekonomiku ar augstu nodarbinātības līmeni un uzlabot pieaugušo izglītības un apmācības piedāvājuma kvalitāti un efektivitāti.

2.4. Komiteja norāda, ka šī iniciatīva tieši neskāra seniorus.

Ko uzskata par senioru?

2.5. Pirmā paaudze, kas dzīvoja bez kara kopīgā teritorijā, proti, demogrāfiskā sprādziena paaudze (ar *baby-boomers* apzīmē vairākas paaudzes, kas dzimušas uzreiz pēc Otrā pasaules kara), un viņu vecāki bija vēsturē proeuropeiski visvairāk noskaņotā paaudze. Viņus tagad uzskata par "senioriem". Pamatojuma dokumentā, kas izstrādāts 2015. gada februārī diskusijai par tematu *Growing the European Silver Economy*, Eiropas Komisija min vēlmi nodrošināt to iedzīvotāju vajadzības, kas pārsnieguši 50 gadu vecumu. Šo iedzīvotāju grupu dažkārt iedala trijās apakšgrupās: nodarbinātie, mazaizsargātie un aprūpējamie. EESK atbalsta šo definīciju, kas apstiprina komitejas priekšlikumu mainīt pieeju senioriem: viņi ir izaugsmes dalībnieki.

2.6. Demogrāfiskā novecošana ir vecu cilvēku īpatsvara pieaugums sabiedrībā dzimstības un mirstības samazināšanās dēļ. Japāni ir soli priekšā jautājumā par novecošanu (*Étude comparative du marché des seniors français et japonais – Opportunités croisées* (Salīdzinošs pētījums par Francijas un Japānas senioru ekonomikas iespējām), *David Barboni, Eurasiam*, sērija *Management* Nr. 001, 2007. g.). Viņi ir radījuši senioriem raksturīga patēriņa dinamiku labklājības, veselības aprūpes, finanšu, apdrošināšanas, izplatīšanas un tūrisma jomā. Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas (IKT) ir iekļautas tajās tirgus precēs, kas palīdz uzlabot dzīvi; tās ir vērstas uz senioru – mērķproduktu patērētāju, nevis senioru – digitālās sabiedrības dalībnieku, un tādējādi iekļaujas ražotāju īstermiņa peļņas perspektīvā. Tas ir svarīgi, taču pārāk vienkāršoti.

2.7. Eiropas Savienībā demogrāfiskā sprādziena paaudze nav kļuvusi tikai par senioriem – preču patērētājiem. Pirmo reizi kontinenta vēsturē vīrieši un sievietes masveidā studēja, pēc tam bija "aktīvi" un "produktīvi" sabiedrības locekļi. Tagad daudziem no viņiem ir iespēja izvēlēties turpināt aktīvi iesaistīties uzņēmējdarbības ekonomikā vai sociālajā un solidaritātes ekonomikā.

2.8. Viņu iesaistīšanās IKT jomā dažkārt tiek vērtēta kā lēna un sarežģīta. Tomēr viņi bieži vien bija pirmie, kas tās izmantoja, un pat radīja jauninājumus (*The Seven Myths of Population Aging*, *Julika Erfurt et al., Accenture*, 2012. gada februāris). Francijā 2010. gadā vairāk nekā 16 % no jaunajiem uzņēmumiem izveidoja cilvēki, kuriem bija 50 un vairāk gadu, un gandrīz katrs otrais izveidots, izmantojot pašfinansējumu; cilvēki, kuri pārsnieguši 50 gadu vecumu, ir seniori – algoti darbinieki, darba meklētāji, joprojām strādājoši uzņēmēji un pat pensionāri (sk. *Yann Le Galès* rakstu, *Le Figaro*, 2012. gada 27. aprīlis).

⁽¹⁾ OV C 372, 20.12.2011., Padomes Rezolūcija par atjaunotu Eiropas izglītības programmu pieaugušajiem.

Pieejas maiņa

2.9. Eiropas Savienībā par senioru ekonomiku (*silver economy*) tiek runāts tikai kopš ANO 2002. gada deklarācijas un starptautiskā rīcības plāna saistībā ar novecošanu un Padomes deklarācijas par Eiropas Aktīvu vecumdienu un paaudžu solidaritātes gadu (2012. gads). Komisija uzskata, ka ir jādara viss iespējams, lai nodrošinātu "pilnvērtīgas vecumdienas", jo īpaši ar IKT palīdzību, un tādejādi dotu Savienībai iespēju uzņemties vadošu lomu: "Senioru ekonomiku var definēt kā ekonomikas perspektīvas, ko rada patēriņa izdevumi un publiskie izdevumi, kas saistīti ar iedzīvotāju novecošanu un to cilvēku vajadzībām, kuriem ir vairāk nekā 50 gadu" (sk. tīmekļa vietni *Silver economy*, Eiropas Komisija).

2.10. Komiteja uzskata, ka ir jāņem vērā jautājumi par labklājību, autonomiju, atkarību un tirgu. Tomēr Eiropā gandrīz 125 miljoni iedzīvotāju ir seniori; viņi ir savas dzīves, ekonomikas un izaugsmes **dalībnieki**, un gluži kā sabiedrības aktīvo locekļu dzīvē informācijas tehnoloģijām ir jābūt arī viņu dzīves sastāvdaļai.

2.11. Tāpēc EESK gribētu uzsvērt, ka ir nepieciešama tāda pieeja vecumam, kas būtu **nepārtraukts turpinājums** citiem dzīves posmiem, bez to nodalīšanas; katrs veselīgs seniors saglabātu savu pieredzi un digitālās spējas un netiktu nodalīts no pārējiem vērtību ķēdes dalībniekiem. Tāpēc attiecībā uz senioriem ir jāpiemēro dinamiska un iekļaujoša pieeja, nevis uzskatot tos tikai par cilvēkiem dzīves pēdējā posmā un ierobežojot digitalizāciju līdz tehniski medicīniskajai palīdzībai.

2.12. Tas nekādā veidā neskar ne pensiju tiesības (Pamattiesību hartas 25. un 34. pants, LESD 153. un 156. pants), ne pensiju sistēmas, kas dalībvalstīs ir atšķirīgas.

2.13. Visaptveroša un iekļaujoša pieeja varētu nodrošināt visiem "gados veciem" Eiropas iedzīvotājiem pārliecību, ka digitālā inovācija skar arī viņus. Pēc komitejas domām, tikai uzņemoties atbildību visos līmeņos, ES senioru ekonomikas jomā varētu izvirzīties vadībā, uz ko tā tiecas.

3. Īpašas piezīmes

3.1. Visiem eiropiešiem, kas pārsnieguši 50 gadu vecumu, steidzami jāklūst par e-senioriem

IKT un to lietošanas prasme ir obligāts priekšnosacījums. Tam ir vajadzīga politiska griba un līdzekļi. **Visas iestādes** ir pievērsušās digitālajai pārejai; **EESK** vēlas, lai 125 miljoni iedzīvotāju, kuri pārsnieguši 50 gadu vecumu, tiktu iesaistīti šajā pārejā.

3.1.1. Demogrāfiskā sprādziena paaudzei (*baby-boomers*), kas ir sasniegusi pensijas vecumu (*papy-boomers*), ir pieejams viens rīks: jauno tehnoloģiju revolūcija. Steidzami ir jāraugās tālāk un plašāk par "tirgu", neatstājot nevienu bez zināšanām par informācijas tehnoloģijām un to lietošanas prasmēm, jo savienojamība ir visur. ES ir divējāds uzdevums: nodrošināt sadarbību Eiropā un ievērot aizsardzības prasības dalībvalstīs, kurās ir ļoti atšķirīgi apstākļi; taču Komisijas 2016. gada aprīļa paziņojumi (COM(2016) 176, 178 un 179 final) attiecas tikai uz tehniskajiem aspektiem, nepievēršot uzmanību sociālajiem aspektiem. Komisijas 2016. gada jūnija paziņojuma "Jaunu prasmju programma" (COM(2016) 381/2) un Komisijas dokumenta "Priekšlikums Padomes ieteikumam, ar ko izveido Prasmju garantiju" (COM(2016) 382/2) mērķis ir nodarbināmība un ražīgums. Seniori tajos nav minēti, digitalizācija tikai nedaudz. Komiteja cer, ka ES ministru sanāksme jūnijā un samits 2016. gada decembrī, kuros paredzēts apspriest jautājumu par vecāka gadagājuma cilvēkiem, veicinās viņu digitālo iekļaušanu un uzlabos dzīves un darba apstākļus; tas ir vajadzīgs, lai īstenotu digitālo un demogrāfisko pāreju.

3.1.2. Lai veicinātu kohēziju, skaidrotu un vairotu izpratni par digitalizāciju senioru vidū un visās iedzīvotāju grupās, komiteja vēlas, lai kodeksa veidā tiktu publicēti visi ES tiesību akti, kas jau ir pieņemti digitalizācijas jomā, un tiktu paredzēts izveidot digitālu vienotu kontaktpunktu, ievērojot daudzvalodību.

3.2. Būt senioram digitālajā sabiedrībā ⁽²⁾

3.2.1. Digitalizācija dod iespēju mācīties un būt proaktīvam, jo īpaši vecumdienās un ja ir ierobežotas pārvietošanās spējas. Digitalizācija ļauj izvairīties no "segregācijas" un veicina zināšanu nodošanu. Tā var sekmēt izmaiņas zināšanu nodošanas no paaudzes paaudzē tradicionālajā shēmā un mazināt ar vecumu saistītās atšķirības.

⁽²⁾ OV C 11, 15.1.2013. 16. lpp..

3.3. Viens no veidiem, kā mazināt papy-boom šoku, ir apzināti iekļauties digitālajā vidē

3.3.1. **Komiteja** ir publicējusi daudzus atzinumus par digitālo tehnoloģiju attīstības tehniskajiem, ekonomiskajiem un sociālajiem aspektiem: infrastruktūru, tiesībām, izmaksām, telemedicīnu, e-veselību, aktīvām vecumdienām, kibernetizāciju, viedām pilsētām/salām, viedu mobilitāti, tīkla neitralitāti utt.

3.3.2. **Komisijai** būtu jāņem vērā visas paaudzes neatkarīgi no ģeogrāfiskās atrašanās vietas un jāaredz ilgtermiņa pasākumi (2060. g.), jo novecošanas tendence⁽³⁾ paātrināsies visās dalībvalstīs.

3.3.3. Komisija 2016. gada 19. aprīļa paziņojumos⁽⁴⁾ norāda, ka tā pievērsīsies IKT standartizācijai, jo tas ir "būtisks vienotā tirgus elements", rūpniecības digitalizācijai un mākoņdatošanai.

3.3.4. **Prezidentvalstis Nīderlande un Slovākija** lūdza komitejai izstrādāt izpētes atzinumu par sociālajām sekām. EESK 2016. gada 26. maijā pieņēma atzinumu par tematu "Darba tiesisko attiecību mainīgais raksturs un tā ietekme uz iztikas minimuma saglabāšanu, kā arī tehnoloģiju attīstības ietekme uz sociālā nodrošinājuma sistēmu un darba tiesībām".

3.3.5. **Eiropas Parlaments** 2016. gada 19. janvāra rezolūcijā "Virzība uz Digitālā vienotā tirgus aktu" (80. punkts) "mudina Komisiju izveidot ieinteresēto personu grupu, kas būtu atbildīga par paraugprakses popularizēšanu sadarbīgā patēriņa nozarē", kuru EESK sauc arī par sadarbīgu ekonomiku un kura lielā mērā ir atkarīga no digitalizācijas; pilsoniskās sabiedrības pārstāvēšana ir uzdevums, kuru var īstenot seniori. EESK vēlas piedalīties šajā iniciatīvā.

3.4. Vai saistītie riski ir lielāki e-senioriem?

3.4.1. Ņemot vērā lielos datus, mākoņdatošanu, lietisko internetu, 3D printēšanu un citas tehnoloģijas, kas radušās līdz ar straujo interneta izplatīšanos mūsdienu dzīvē, zināmas paralizējošas bailes joprojām ir ļoti izplatītas; seniori pret šīm bailēm ir jutīgāki nekā jaunieši, kuriem digitālās iemaņas ir "ieliktas šūpulī", un saskaras ar šādiem šķēršļiem:

- bailes, ka attiecīgo tehnoloģiju izmantošana varētu būt sarežģīta,
- bailes no iejaukšanās privātajā dzīvē,
- bailes, ka, veicot maksājumus tiešsaistē, var kļūt par krāpšanas upuri,
- bailes par to, ka tas ir bīstami.

3.4.2. EESK, tāpat kā Eiropas Parlaments, "uzskata, ka iedzīvotāju un uzņēmumu uzticēšanās digitālajai videi ir izšķirīgi svarīga inovācijas un izaugsmes digitālās ekonomikas jomā potenciāla pilnīgai atraisīšanai".

3.4.3. Krīzes apstākļi un ārkārtas stāvokļa pasākumi vēl vairāk pastiprina sajūtu, ka brīvības ir apdraudētas un tiek veikta hiperuzraudzība, kā arī bailes par kibernetizācijas risku.

3.4.4. Pašreizējie dalībvalstu un ES līmeņa aizsardzības noteikumi ir mazpazīstami. Izpratnes palielināšana, neceļot trauksmi to iedzīvotāju vidū, uz kuriem vairs nevar iedarboties ar skolas starpniecību, kā arī informēšana un apmācība ļautu virzīties uz priekšu un samazināt informācijas asimetriju starp lielajiem operatori, kuri gandrīz vienmēr ir ārvalstu operatori, un iedzīvotājiem – lietotājiem.

3.5. Rīcība ES, valsts iestāžu, uzņēmumu un pakalpojumu līmenī

3.5.1. Eiropas Savienības līmenī

Digitalizācijai vajadzētu samazināt sociālās izmaksas, kas saistītas ar sabiedrības novecošanu. Aptuveni 58 miljoni Eiropas iedzīvotāju vecumā no 16 līdz 74 gadiem nekad nav izmantojuši internetu (*Bridging the digital divide in the EU*, Eiropas Parlamenta informatīvs ziņojums). Saskaņā ar labdarības organizācijas aplēsēm (*Secours Catholique*, citēts avīzē *Le Monde* 2014. gada 6. novembrī) 2014. gadā Francijā palīdzību saņēmušo personu īpatsvars vecuma grupā no 50 līdz 59 gadiem laika posmā no 2000. gada līdz 2013. gadam ir palielinājies no 13 % līdz 17 %. Tas norāda uz aizvien pieaugošu senioru bezdarbu un gados vecāku darba ņēmēju nestabilo situāciju, kā arī uzver steidzamu nepieciešamību rīkoties, jo runa ir par faktoru, kas bremzē ar digitalizāciju saistītās ekonomikas izaugsmi.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Population_structure_and_ageing/en

⁽⁴⁾ COM(2016) 176 final.

3.5.1.1. Vienlīdzības princips (Hartas 20. pants) attiecas ne tikai uz aprūpi

EESK aicina ES noteikt horizontālu "senioru līdztiesības" klauzulu un mudina ministrijas, kas atbildīgas par līdztiesības īstenošanu dalībvalstīs, šo klauzulu piemērot. Pieslēgums ir saistīts ar izmaksām. EESK uzskata, ka, ņemot vērā apdraudējumus pensijām, visās dalībvalstīs senioriem vajadzētu būt iespējai noteiktās vietās izmantot brīvu un bezmaksas piekļuvi internetam. Tarifu šķēršļu gadījumā ir jāapsver iespēja ieviest regulētos tarifus.

3.5.1.2. Pasaules mēroga pārvaldība

3.5.1.2.1. Kopumā ar jaunu pārvaldību varētu panākt aktīvu paaudžu solidaritāti un ilgtspēju sociālajā jomā.

- EESK uzskata, ka reprezentatīviem pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem, tostarp inovāciju veselības un autonomijas jomā potenciālajiem izmantotājiem, vajadzētu piedalīties dialoga struktūrās.
- EESK iesaka senioriem organizēties visos līmeņos, lai izveidotu pārstāvību.
- Komiteja uzstāj uz "iedzīvotāju aktīvu līdzdalību", kuriem vajadzētu "izmantot digitalizācijas sniegtās priekšrocības", un aicina "Komisiju turpināt novērtēt, kā digitālā revolūcija ietekmē Eiropas sabiedrību". EESK uzskata, ka šajā novērtējumā jāiekļauj pārmaiņas, kas skar seniorus.

3.5.1.3. Finansējums

Būtiskas pārmaiņas jau ir sākušās ⁽⁵⁾ visās rūpniecības un pakalpojumu nozarēs.

3.5.1.3.1. Digitalizācijas izvēšanai ir paredzēti īpaši fondi (pētniecības, platjoslas un informācijas jomā), kā arī struktūrfondi un īpašas programmas. Tomēr nav aprēķināts, cik lieli ieguldījumi ir vajadzīgi, lai saglabātu ES dominējošo stāvokli, kaut gan Eiropas iedzīvotāju vajadzības no sākumskolas līdz senioru vecumam, iekļaujot arī mūžizglītību, būtu jāizsaka skaitļos. Svarīgi ir nodrošināt, lai uz piešķirto finansējumu netiktu attiecināta budžeta taupības politika. Visbeidzot, ir steidzami jānovērš šķēršļi, kas ierobežo senioru piekļuvi privātam finansējumam (banku aizdevumiem) ⁽⁶⁾.

3.5.1.3.2. Komisija ierosina veidot publiskā un privātā sektora partnerības (PPP). Komitejas attieksme ir piesardzīga, jo risks paliek nemainīgs: privātais sektors iesaistās tikai tad, ja uzskata, ka var nopelnīt, procentu izmaksas palielina valsts sektora parādu, un galarezultātā daļa no publiskā īpašuma tiek privatizēta.

3.6. Valsts un reģionālo iestāžu līmenī

3.6.1. Mērķtiecīga publiska digitalizācijas politika senioriem

EESK jau ieteica piekļuvi internetam uzskatīt par tiesībām saņemt vispārējo pakalpojumu un uzsvēra, ka cenas ziņā tam jābūt pieejamam, lai cīnītos pret sociālo un ģeogrāfisko nevienlīdzību. Publiska telpa senioriem ar brīvu piekļuvi internetam varētu būt solis šajā virzienā.

Sabiedriskajos pakalpojumos, protams, ir jāņem vērā problēmjautājumi, kas saistīti ar senioriem: transports, veselības aprūpe, pasts, vispārējās nozīmes pakalpojumi, vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumi, vispārējās nozīmes sociālie pakalpojumi, vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes sociālie pakalpojumi utt.

3.6.2. Valsts un reģionālajām iestādēm jānodrošina, lai seniori apgūtu jaunus digitālo datu aizsardzības un drošības ieradumus. Jo vairāk zūd autonomija, jo lielāka ir nepieciešamība cieši saistīt sociālo iekļaušanu un e-iekļaušanu. Ņemot vērā tā vietējo raksturu, reģionālais līmenis veicina šādu attīstību. Lai apkarotu digitālo analfabētismu, EESK iesaka izveidot pilsonisko dienestu.

3.6.3. Izpratnes veicināšanas kampaņu īstenošana valsts līmenī

3.6.4. **Senioru iekļaušana:** dalībvalstīm vajadzētu būt atbildīgām par to, lai informētu iedzīvotājus par visām digitālo prasmju apmācības iespējām, ko tās piedāvā senioriem. To varētu panākt, organizējot izpratnes veicināšanas kampaņas plašsaziņas līdzekļos.

⁽⁵⁾ Sk. OV C 13, 15.1.2016., 161. lpp.

⁽⁶⁾ Direktīva 2013/36/ES (OV L 176, 27.6.2013., 338. lpp.).

3.6.4.1. Prasmes un apmācība

3.6.4.2. Senioriem ir jāapgūst vai jā saglabā digitālās zināšanas. Lai gan NVO darbība ir nozīmīga, ar to vien nepietiek. Senioriem ir svarīgi, lai tiktu atzīta viņu kvalifikācija un lai viņi varētu turpināt mūžizglītību. Piemēram, Slovēnijā ir 18 trešās paaudzes augstskolu un daudzas akadēmijas mazāk izglītotiem vecāka gadagājuma cilvēkiem.

3.6.4.3. **Mācīšanās un digitālā prātība:** komiteja atkārtoti aicina ⁽⁷⁾ veicināt visu ES iedzīvotāju, bet jo īpaši mazāk aizsargātu personu, izglītošanu par plašsaziņas līdzekļiem un internetu un atzinīgi vērtē to, ka Eiropas mērogā ir izveidota "Digitālo darbvieta lielā koalīcija". Komiteja uzsver, ka apmācībā ir iesaistīti daudzi dalībnieki.

3.6.4.4. Komiteja uzskata, ka Komisijai vajadzētu sadarboties ar dalībvalstīm un augstskolām, lai noskaidrotu senioru prasmju vajadzības un to nodrošināšanas iespējas, piemēram, veidojot institucionālas saiknes ar augstskolām, lai veicinātu senioru piekļuvi pie masveida atvērtajiem interneta kursiem (*massive open online course, MOOC*).

3.6.5. Pieejamība un visu senioru līdzdalība

3.6.5.1. Tāpat kā Eiropas Parlaments ⁽⁸⁾, arī komiteja piekrīt nepieciešamībai "atbrīvoties no dzimumu stereotipiem", atzīst to, cik "ievērojams potenciāls ir sievietēm inovatorēm un uzņēmējām un viņu iespējamo lomu digitālajā pārvēidē", kā arī vēlas izvērst "viņu integrāciju un dalību informācijas sabiedrībā"; komiteja apzinās, ka sievietēm-seniorēm bieži vien karjera ir bijusi sadrumstalota un tādēļ, aizejot pensijā, viņas dzīvo trūcīgākos apstākļos nekā vīrieši. Pieņemot pasākumus, kas vērsti uz sieviešu iekļaušanu senioru digitālajā pasaulē, šis fakts ir jāņem vērā.

3.6.5.2. Komiteja arī "atzīst digitālā vienotā tirgus potenciālu nodrošināt pieejamību un dalību visiem iedzīvotājiem, tostarp cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, gados vecākiem cilvēkiem, minoritātēm un citiem iedzīvotājiem, kas pieder pie neaizsargātām grupām, attiecībā uz visiem digitālās ekonomikas aspektiem ⁽⁹⁾", taču dotu priekšroku tam, ka "gados vecāki cilvēki" saglabā ekonomikas dalībnieku statusu un netiek stigmatizēti un uzskatīti par "cilvēkiem ar īpašām vajadzībām".

3.6.5.3. Komiteja atbalsta priekšlikumu direktīvai par pieejamību ⁽¹⁰⁾, taču ir sarūgtināta par to, ka tas tika izstrādāts novēloti un ka nav ratificēts Marrakešas līgums. Pieejamība digitalizācijas jomā komitejas izpratnē ir gan pieeja materiālajam komponentam (*hardware*), gan programmatūrām (*software*). Komiteja vēlas, lai senioriem tiktu nodrošināta vienkāršota lietošana, labāk pielāgotas daudzvalodu programmatūras, kā arī digitālas publiskas telpas cilvēku savstarpējās saskarsmes veidošanai. Sociālā saikne ir vitāli svarīga mazāk aizsargātām personām.

3.6.6. EESK iesaka papildināt Eiropas programmu Erasmus+ ar sadaļu "seniori", ko varētu izveidot, piemēram, kā labas prakses apmaiņas platformu ar nosaukumu SENEQUE – *Seniors Equivalent Erasmus*.

3.6.7. **Veicināt radošumu un inovāciju jebkurā vecumā,** izmantojot digitalizāciju, jo seniori vislabāk zina savas vajadzības un var atbalstīt brīvprātīgos un apvienību pārstāvjus.

3.7. Uzņēmumu un pakalpojumu līmenī: uzņēmējdarbība un nodarbinātība

— EESK ierosina veidot PPP, kuras radītā labuma pamatā ir cilvēkkapitāls, izmantojot bezmaksas kursus, ko organizētu IKT vadošie uzņēmumi korporatīvās sociālās atbildības (KSA) politikas ietvaros, konsultējos darba ņēmējus, kuri pensionējas, un organizējot dalībvalstīs kursus senioriem katrā publiskajā skolā ārpus mācību laika.

— Eiropas Savienībā trūkst digitālo prasmju (900 000 brīvu darba vietu) ⁽¹¹⁾. Gados vecāku darba ņēmēju pārkvalificēšana varētu palīdzēt uzlabot situāciju, kura jāvērtē starptautiskās konkurences aspektā. Lai stimulētu digitālo uzņēmējdarbību, apmācību un jaunuzņēmumus, kā arī prasmju attīstību un labklājību visiem, ir vajadzīgi apjomīgi publiskie ieguldījumi.

— Masveida bezdarba apstākļos ar 4.0 ekonomikas palīdzību seniori var veidot tīklus un jaunus uzņēmumus, kā arī stabilas un nepārceļamas darba vietas ar augstu pievienoto vērtību, piemēram, privātpersonām sniegto pakalpojumu un veselības aprūpes pakalpojumu jomā, neatkarīgu sadzīves apstākļu nodrošināšanā vai profilakses politikā ⁽¹²⁾.

⁽⁷⁾ OV C 451, 16.12.2014., 25. lpp.

⁽⁸⁾ Eiropas Parlaments, *op. cit.*, 113. punkts.

⁽⁹⁾ Eiropas Parlaments, *op. cit.*, 114. punkts.

⁽¹⁰⁾ OV C 303, 19.08.2016, 103. lpp..

⁽¹¹⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-518_en.htm

⁽¹²⁾ OV C 21, 21.1.2011., 39. lpp.

— Attiecībā uz sadarbīgas ekonomikas veidiem ES nav skaidri izklāstījusi savu principiālo nostāju par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu un tā saderību ar sociālās tirgus ekonomikas mērķi, lai gan arvien lielāka iesaistītā darbaspēka daļa darba tiesību ziņā faktiski atrodas ārpus likuma. Pastāv risks, ka digitalizācijas ietekme uz sociālo kohēziju vecāka gadagājuma iedzīvotājus skars vairāk nekā citus.

3.8. **Revolūcijas**

3.8.1. Digitālās tehnoloģijas ļauj piemērot sociālajām attiecībām, jo īpaši vecumam, gan lejupēju, gan augšupēju pieeju.

3.8.2. Sadarbīga ekonomika var tuvināt cilvēkus, izmantojot mācīšanās metodes, kas rosina visu veidu intelektu, un, pateicoties inovatīviem risinājumiem veselības aprūpes jomā, ļauj cilvēkiem ar invaliditāti vai veciem cilvēkiem pilnvērtīgi piedalīties sabiedrības dzīvē un būt aktīviem, pat ja viņi nevar būt mobili (*ubiquitous*).

3.8.3. Tomēr digitalizācija maina darba attiecību struktūru. Līdz ar novecošanu digitalizācija rada krasas pārmaiņas solidaritātes sistēmās, kas kopš Otrā pasaules kara bija Eiropas sabiedrības kohēzijas pamats un krīžu amortizatori (kā 2008. gadā).

3.8.4. Darba ņēmēju subordinācijas saikni izjauca 4.0. revolūcija, darbības tīklā, senioru skaita strauja pieaugums un “robežu” atcelšana; vienlaikus aptuveni 10 % e-senioru ir pieslēgums, taču viņi ir nabadzīgi un varētu kļūt “veci” un, kā iepriekšējos gadsimtos, nespējīgi sevi uzturēt (nukleārās ģimenes). Vai tādā gadījumā pāreja ar zināšanu nodošanu ir iespējama?

3.8.5. Sociālajā tirgus ekonomikā, kas ir digitāla un iekļaujoša visiem⁽¹³⁾, vitāli svarīgi ir saglabāt pensiju sistēmas. Līdz 2060. gadam šīm sistēmām būs nenovēršami jāatrod citi avoti papildus algotam darbam, vienlaikus izvairoties no pensiju fondu riskiem. Lai sagatavotu mūsu prātu un mentalitāti pārmaiņām, būs vajadzīgas nopietnas pārdomas par iemaksu bāzi un bagātību pārdali.

Briselē, 2016. gada 13. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

⁽¹³⁾ OV C 318, 29.10.2011., 9. lpp.